

ПВНЗ УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра управління та адміністрування

МІКРОЕКОНОМІКА

СИЛЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Освітньо-професійна програма спеціальності

Галузь знань	07 «Управління т а адміністрування»
Спеціальність	071 «Облік і оподаткування»,
Освітній рівень перший	бакалаврський
Освітня програма	«Облік та бізнес-аналітика»,
Вид дисципліни	базова.
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська.

**Івано-Франківськ
ПВНЗ Університет Короля Данила
2020/2021**

ЗАТВЕРДЖЕНО на засіданні кафедри управління та адміністрування
Протокол №2 від 2 вересня 2020 р.

Розробник: Івашків Т.С., к.е.н., доц.

Дні занять: понеділок – 10⁰⁰, ауд. 203, 12⁰⁰ – ауд. 203; середа – 12⁰⁰, ауд. 201.

Консультації: четвер – 13³⁰, ауд. 201
Керівник курсу к.е.н., доц. Івашків Т.С.,
Контактна інформація taras.ivashkiv@iful.edu.ua

Посилання на сайт: <https://iful.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/RP-mikroekonomika.pdf>;
<https://iful.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/Mikroekonomika-PV.pdf>;
<https://iful.edu.ua/navchannya/bakalavr/pidpryyemnytstvo-torgivlya-ta-birzhovadiyalnost/>.

**Лист оновлення та перезатвердження робочої програми
навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис гаранта освітньої програми

ВСТУП

Загальна інформація про дисципліну. Розглядаючи структуру сучасної економічної теорії, варто зазначити, що сутнісним видом теоретичного аналізу займається переважно політична економія, а теорія функціонального аналізу представлена макро- та мікроекономікою.

Мікроекономіка вивчає поведінку та механізм прийняття рішень окремими економічними суб'єктами – мікросистемами (індивідами, домашніми господарствами, підприємствами, організаціями), що прагнуть досягти мсти за наявних обмежених ресурсів, для яких, до того ж, можна знайти альтернативне використання. У центрі уваги мікроекономіки знаходяться поведінка споживача і виробника та її оптимізація, ринковий попит і пропозиція, відносні ціни товарів, розподіл ресурсів за альтернативності їх використання, часткова та загальна ринкова рівновага тощо.

Рідкісність, або об'єктивна обмеженість, ресурсів суспільства, з одного боку, та безмежність бажань і потреб людей – з іншого, є ключовими вихідними проблемами мікроекономіки, яка може бути визначена як наука, що вивчає обґрунтування вибору самостійними економічними одиницями. При цьому мікроекономіка виходить з гіпотези про раціональність намірів, рішень і цій мікросистем, тобто йдеться не тільки про раціональність цілей економічних агентів (субстанційна раціональність), а й про раціональність способів їх досягнення (процедурна раціональність).

Місце дисципліни освітній програмі. Мікроекономіка продовжує цикл теоретико-економічних дисциплін, які є основою професійних навичок фахівців з економіки. Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни як економічна теорія, історія економічних вчень та макроекономіка. Мікроекономіка є базовою дисципліною навчального плану і слугує ґрунтом для вивчення наступних економічних дисциплін: «Економіка підприємства», «Підприємницька діяльність», «Менеджмент», «Маркетинг», «Бухгалтерський облік», «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Інвестування».

Цілі та зміст. Найбільш важливими цілями курсу – скласти уявлення про те, що успіх будь-якого бізнесу залежить не тільки від наявності стартового капіталу й підприємницького хисту, а й від знання закономірностей функціонування економічних мікросистем у різних ринкових ситуаціях й вміння їх ефективно застосовувати.

Для успішного оволодіння курсом недостатньо механічного запам'ятовування певного обсягу інформації. Необхідно творчо осмислювати явища, що вивчаються. Набуті знання мають стати складовою загальної культури спеціаліста, громадянина.

Результати навчання та їх співвідношення із програмними результатами навчання. У результаті вивчення курсу студент, слухач:

- має розуміти універсальний інструментарій для вивчення поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах і методи її оптимізація. нації;
- вміти визначати, до якого розділу економічної науки слід звернутися, коли є потреба вибору за сформульованої мети, обмежених ресурсів і альтернативних можливостей їх використання;
- набути знань з основ функціонування ринкового механізму, узгодження попиту і пропозиції, прагнення ринкової системи до рівноважного стану;

знати:

- а) принципи раціональної поведінки мікросистем на ринках;
- б) термінологію та основні засоби мікроекономічного аналізу;

вміти:

- а) застосовувати прийоми мікроекономічних досліджень для аналізу ефективності функціонування самостійних господарських систем;

б) самостійно виконувати техніко-економічні розрахунки, пов'язані з обґрунтуванням раціональної поведінки мікросистеми.

Мета: формування ринково орієнтованого економічного світогляду і знань щодо методів прийняття оптимальних господарчих рішень за наявних обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання. Формується філософія бізнесу і прийняття економічних рішень виходячи з основних економічних законів.

Професійні компетентності, яких набувають студенти внаслідок вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Результати навчання
ІК 1	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов.	<i>Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.</i>
ЗК01	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	<i>Знати та розуміти сучасні тенденції у вивченні мікроекономічних процесів на підприємстві.</i>
ЗК02	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	<i>Знати механізми функціонування бюджетної і податкової систем України та враховувати їх особливості з метою організації обліку, вибору системи оподаткування та формування звітності на підприємствах.</i>
СК01	Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці	<i>Визначати напрями підвищення ефективності формування фінансових ресурсів, їх розподілу та контролю використання на рівні підприємств різних організаційно-правових форм власності.</i>
СК02	Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.	<i>Ідентифікувати та оцінювати ризики господарської діяльності підприємств.</i>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	2	
Семестр	4	
Кількість кредитів ECTS	6	
Аудиторні навчальні заняття	Лекції	30 год.
	семінари, практичні	30 год.
	лабораторні	-
Самостійна робота	90 год	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи	1:1,5	
Форма підсумкового контролю	Екзамен	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Економіка 10, 11 клас	Фінансовий облік
Історія економічних вчень	Фінанси підприємств
Економічна теорія	Економіка підприємства
Підприємницька діяльність	Планування бізнесу
	Статистика
	Аналіз господарської діяльності
	Торгівельна діяльність
	Бухгалтерський облік
	Фінанси

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Зміст, співвідношення і генезис термінів «політична економія», «економічна теорія», «теоретична економіка» та ін. Предмет дисципліни «Мікроекономіка». Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Методологія мікроекономіки: граничний аналіз, моделювання: графічне, аналітичне, табличне; оптимізація і визначення рівноваги тощо. Нормативна й позитивна мікроекономіка.

Мікросистема: поняття, різновиди. Мета, роль і особливості функціонування мікросистем у ринковій економіці. Матриця ринкових форм. Основні характеристики (ознаки) ринків досконалої та недосконалої конкуренції. Характеристика дії мікросистем у різних ринкових ситуаціях.

Мета та завдання дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Характеристика базових підручників, що репрезентують зарубіжні та вітчизняні школи мікроекономіки.

Тема 2 . Теорія граничної корисності поведінка споживача

Поняття потреби, види потреб. Економічні блага, їх класифікація. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності як залежність між кількістю одиниць споживаного блага та рівнем корисності, що досягається споживачем.

Процес споживання та динаміка зміни сукупної і граничної корисності. Перший закон Госена. Закон спадної граничної корисності блага, його графічне зображення.

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін. Модифікація функції корисності як залежності між кількістю споживаних благ та рівнем корисності за умови бюджетних обмежень. Суть раціонального вибору споживач. Поняття рівноваги споживача. Модель споживання набору благ. Другий закон Госена.

Еквіваріантний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача. Поняття попиту на благо. Моделювання поведінки споживача, який прагне раціоналізувати свій вибір з урахуванням спадної граничної корисності блага: визначення індивідуального попиту на благо.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Система переваг споживача та її основні елементи: здатність до ранжування альтернатив; транзитивність переваг; не насиченість благами; субституціональність. Множинність благ та повна інформованість споживача, зовнішні умови для здійснення вибору.

Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.

Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Спадний характер та неможливість перетину кривих байдужості за кращих однакових умов. Карта байдужості.

Гранична норма заміщення благ: суть і методика обчислення. Наслідок динаміки норми у поясненні форми кривих байдужості. Крайні випадки взаємозаміщення та взаємодоповнення благ.

Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія: рівняння і графічна побудова. Визначення нахилу бюджетної лінії та кута нахилу внаслідок зміни цін на блага. Вплив зміни доходу споживача на положення бюджетної лінії та на процес споживання.

Два підходи до оптимізації споживчого вибору, їх гранична інтерпретація. Вирівнювання зважених граничних корисностей і рівновага споживача. Різні випадки досягнення рівноваги: "кутова" і "внутрішня" рівновага.

Тема 4. Аналіз поведінки споживач .

Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Графічний аналіз і побудова лінії «дохід – споживання». Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття «нормальних» і «неякісних» товарів. Крива Енгеля. Закон Енгеля. Закон Енгеля – Швабе. Розподіл споживчих витрат за напрямками їх використання.

Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії «ціна – споживання». Траєкторія зміни споживання внаслідок зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

Визначення умов моделі, що аналізується: зменшення ціни одного з товарів за незмінних цін на інші товари та незмінного доходу споживача. Неоднозначність впливу на споживчий вибір. Розкладання сукупної зміни і обсягу попиту на дві складові: ефект доходу і ефект заміщення. Одно- та різнонаправлений вплив ефектів. Парадокс Гіфена.

Ефекти заміщення і доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності.

Утворення «надлишку споживача» в результаті перевищення корисності товарів за ціною. Приріст надлишку споживача як показник зміни його добробуту. Сукупний надлишок споживача та формування ринкового попиту на певний товар.

Тема 5. Попит ,пропозиція їх взаємозв'язок.

Попит на товари в умовах досконало конкурентного ринку. Ринковий попит як сума індивідуального попиту усіх споживачів певного товару.

Зображення попиту: аналітичне, табличне та графічне. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача Соціальні ефекти, що ускладнюють зв'язок між індивідуальним та ринковим попитом: ефекти «юрби», «сноба», "Веблена". Цінові та нецінові детермінанти попиту. Зміна величини (обсягу) попиту: переміщення вздовж функціонально заданої лінії попиту. Зміна попиту в цілому під впливом нецінових детермінант, його графічна ілюстрація. Особливості взаємовпливу цін взаємопов'язаних товарів.

Принципова оцінка дії цінових та нецінових детермінантів попиту в діагностиці реальних ситуацій на товарних ринках.

Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до зміни цін на товари. Методичні підходи до обчислення показника еластичності. Діапазон числових значень коефіцієнта прямої цінової еластичності попиту.

Чинники цінової еластичності попиту, особливості їх впливу. Суть абсолютно еластичного та абсолютно нееластичного попиту. Взаємозв'язок між ціною та валовим виторгом за різної еластичності.

Методика обчислення коефіцієнта еластичності попиту за доходом, параметри його значень для «нормальних» та «неякісних» товарів.

Суть «перехресної» еластичності попиту, методика обчислення відповідного коефіцієнта. Кількісні параметри еластичності для взаємозамінних та взаємодоповнювальних товарів.

Практичне використання концепції «перехресної» еластичності попиту для обґрунтування цінової політики продавців (виробників) взаємозв'язаних товарів.

Суть поняття «пропозиції». Закон пропозиції та його аргументація: ціна як ринковий стимул для виробника: збільшення граничних витрат як стримуючий фактор збільшення обсягу виробництва тощо. Аналітичне, табличне та графічне зображення пропозиції.

Цінові та нецінові детермінанти пропозиції. Різниця понять «зміна пропозиції» та «зміна обсягу пропозиції». Зсув кривої пропозиції під впливом нецінових детермінант. Методика обчислення рівня цінової еластичності пропозиції. Фактори, що

впливають на еластичність пропозиції.

Перехресна еластичність пропозиції та її вплив на стратегію товаровиробника. Табличне та графічне зображення ринкової пропозиції. Альтернативна вартість, крива виробничих можливостей та крива ринкової пропозиції.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, економічна організація, найважливіший різновид мікросистем. Спрощена схема ринково-виробничої системи (вхід, процесор, вихід). Підприємство як закупівельна система, товаровиробник та продавець. Динамічність зовнішнього середовища і його вплив на внутрішню динаміку виробництва. Поняття адаптивності, гнучкості та гомеостатичності у виробничо-ринковій системі.

Мотивація поведінки підприємства. Головні види виборів підприємства: що виробляти (продукція, роботи, послуги), як виробляти (технологія, фактори виробництва), для кого виробляти (ринки, споживачі ціни). Фактор часу і періоди функціонування підприємства: миттєвий, короткий і тривалий.

Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства.

Фактори виробництва, їх групування та варіації. Поняття і м.ліяметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт.

Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до їх визначення. Альтернативні витрати та їхній склад. Сукупні, середні та граничні витрати.

Поняття загального (сукупного, валового), середнього та граничного доходу. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Різні концепції прибутку. Сукупний, середній та граничний прибуток.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Виробнича функція з одним змінним фактором і її графічне зображення. Феномен «згасання» виробничої функції. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Еластичність виробництва: поняття, методика обчислення показників, діапазон змін. Обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згортання виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) – ізокванта. Карта ізоквант. Заміщення факторів виробництва. Гранична норма технічного заміщення. Можливі конфігурації ізоквант. Еластичність заміщення. Доповнюваність, подільність, мобільність та інтенсивність використання факторів виробництва.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Поняття однорідних та неоднорідних виробничих функцій. Графіки віддачі від масштабу однорідних виробничих функцій. Причини позитивного та негативного ефекту від масштабу. Еластичність масштабу та її взаємозв'язок з еластичністю виробництва.

Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Умови комбінації (заміщення) факторів. Лінія однакових витрат – ізокоста. Карта ізокоств. Спільний графік однакового продукту та однакових витрат. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми в короткому та тривалому періодах. Межі розширення в короткому періоді. Оптимальний шлях розвитку в тривалому періоді. Ізокліна варіація факторів виробництва. Зміна цін на ресурси. Ефекти заміщення та випуску.

Тема 8. Витрати виробництва

Часткова варіація факторів виробництва і функція витрат. Постійні та змінні витрати (сукупні та середні). Типовий характер зміни витрат у короткому періоді. Закон

неминучого зростання граничних витрат (зниження доходності).

Ізоквантна, пропорційна та ізоклінна варіації факторів виробництва та функція витрат. Криві тривалих витрат (сукупних і середніх) як такі, що огинають криві короткотермінових витрат. Види кривих тривалих середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в процесі вироблення довготермінової стратегії розвитку. Оптимальна виробнича потужність (оптимальні обсяги випуску). Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку.

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

Ознаки й умови досконалої конкуренції: атомістичність, відкритість, мобільність ресурсів, прозорість, однорідність товару тощо. Поліполістичний спосіб поведінки суб'єктів ринку. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного і сукупного доходу підприємства.

Максимізаційно-мінімізаційні цілі підприємства у короткотерміновому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Правила поведінки підприємства, їхня універсальність. Пропозиція фірми у короткотерміновому періоді, її зв'язок з кривими витрат: графік галузевої пропозиції.

Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Рівноважна функція ціни. Пилів зміни попиту і пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку. Деякі варіанти і комбінації попиту та пропозиції: множинність рівноваги. Сталість ринкової рівноваги.

Рівновага фірми та галузі у короткотерміновому періоді. Рухомість ринкового попиту та пропозиції. Звуження і п нації діяльності підприємства з одночасним розширенням можливостей маневрування ресурсами. Пропозиція фірми в довготерміновому періоді. Крива ринкової пропозиції на тривалому інтервалі та її можливі конфігурації (галузі з постійними, зростаючими, спадними витратами та їхні комбінації. Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки.

Тема 10. Монопольний ринок

Поняття одного продавця, ринкової (монопольної) влади у вузькому та широкому розумінні слів. Ознаки «чистої» монополії: один продавець, відсутність замінників товару, бар'єри для доступу конкурентів у монополізовану галузь тощо.

Крива попиту монополіста. Одночасний вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правило максимізації прибутку. Деякі варіанти стану фірми-монополіста у короткому періоді. Пропозиція монополіста та особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Цінова дискримінація: поняття, умови, різновиди.

Рівновага фірми-монополіста у довготерміновому періоді. Свідоме створення та підтримування вхідних бар'єрів монополістом. Досягнення та утримання ринкової влади монополістом у тривалому періоді.

Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні, державні, недержавні тощо. Діагностування монопольної влади. Особливості поведінки реальних монополій. Економічні наслідки монополізації галузі, порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків, потреба у державному регулюванні монополії, антимонопольна політика.

Тема 11. Олігополія та монополістичний ринок.

Нечисленність фірм в олігополістичних галузях, високі бар'єри для входження в галузь, загальна взаємозалежність підприємств. Поведінка олігополістів:

некооперативна й кооперативна. Цінові війни за некооперативної поведінки: межі зниження рівня цін, наслідки для споживачів і товаровиробників.

Аналіз взаємовідносин двох товаровиробників у статистиці. Модель Курно: договірна й конкурентна рівновага. Інтерпретації дуополії – моделі Бертрана, Еджворта, Штакельберга. Олігополія з погляду теорії ігор. «Дилема ув'язнених» – приклад некооперативної гри з ненульовою сумою.

Аналіз "ламаного" лінії попиту. Негнучкість цін. Формування підприємством політики стабілізації цін і маневрування капітальними витратами (стабільність середніх змінних витрат). Інституційні аспекти утворення та діяльності картельних спілок. Таємні змови, їх міцність і загострення конкуренції. Антитрестовське законодавство як чинник, що протидіє таємній змові. Мовчазна згода (тип лідерства у цінах). Ціноутворення за принципом «витрати плюс...».

Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання за олігополії.

Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Кількість товаровиробників та диференціація виробів. Умови входження в галузь. Нецінова конкуренція за даної ринкової структури.

Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Прибутковість та збитковість підприємства у короткотерміновому періоді. Визначення оптимального обсягу продажу та цінова політика. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді. Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки і загрози. Рекламу товару. Вплив рекламної діяльності на обсяг продажу і витрати.

Наслідки нецінової конкуренції для споживачів: діапазон і споживчого вибору і втрати вільного часу. Позитивні й негативні аспекти рекламної пропаганди товарів. Надлишкова виробнича потужність і наслідки для товаровиробника та суспільства в цілому

Тема 12. Ринки факторів виробництва .

Попит на товар та попит на фактори виробництва. Ринки факторів виробництва та їх функції в економіці. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження. Граничний фізичний продукт виробничого ресурсу.

Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку товару на похідний попит. Особливості поведінки підприємства-покупця на монопсонічному та олігопсонічному ринках факторів виробництва. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Функція галузевого похідного попиту. Зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Аналіз залежності між ринком товару та ринком ресурсу щодо обсягів та цін, її графічне зображення.

Монопольний ринок товару та ринок факторів виробництва. Функція монопольного похідного попиту, аналітичне та графічне зображення. Порівняння похідних попитів за монополії та досконалої конкуренції.

Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного фактору виробництва. Вартісний граничний продукт та ціна фактора. Основне правило визначення попиту на фактори виробництва. Умова довгострокової рівноваги підприємства з урахуванням похідного попиту.

Функції ринків ресурсів в економіці. Споживання виробником . факторів виробництва: цілі і обмеження. Граничний фізичний продукт ресурсу, методика його обчислення і графічна інтерпретація. Гранична доходність ресурсу для різних

виробників. Граничні витрати ресурсу і максимізація прибутку виробником. Попит на ресурси, зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Суть та особливості використання поняття заробітної плати. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний вигравш виробника від найманої праці. Обґрунтування рішення про наймання. Попит окремого виробника на працю. Формування галузевого та ринкового попиту на працю.

Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Ефекти зміни доходу і заміщення за змін заробітної плати. Криві пропозиції праці, що «вигинаються назад». Ринкова пропозиція послуг праці. Диференціація заробітної плати. Рівновага на ринку праці: двосекторна модель.

Попит монополії на працю і монополярна рівновага. Моносонічний та олігосонічний ринки, їх особливості. Граничні витрати на працю для моносоніста. Прийняття рішення про наймання на моносонічному ринку праці.

Монополярна влада продавців праці. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати.

Дискримінація на ринках робочої сили. Проблеми еквівалентності праці.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту.

Часткова та загальна рівновага. Необхідність визначення ринкової системи як цілого, дослідження взаємодії та взаємозалежності її частин. Аналіз загальної рівноваги. Ефект зворотного зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.

Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето. Ефективність та справедливість.

Розподіл виробничих ресурсів. Діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Рівновага виробника на конкурентному ринку (фактори виробництва). Крива виробничих можливостей та ефективність випуску. Ефективність на конкурентних ринках товарів. Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків (при обміні, при використанні вкладень у виробництво, на ринку товарів). Причини обмеженої спроможності ринкового регулювання: наявність ринкової влади, непрозорість ринків, неповна чи асиметрична інформація, вплив зовнішніх ефектів, існування суспільно значущих благ, позаринкова діяльність суб'єктів ринку та неринкові механізми регулювання тощо. Оптимум та: квазиоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Сучасна економічна теорія про права власності як сукупність санкціонованих норм поведінки. Трансформування власності та ринкові процеси.

Інституціональна природа сучасної фірми. Загальні, специфічні, інтерспецифічні ресурси фірми. Контрактна концепція фірми. Трансакційні витрати. Поняття про зовнішні ефекти. Негативні та позитивні зовнішні ефекти. Суспільні та приватні витрати (вигоди) коригуючи податки та субсидії. Теорема Коуза. Забруднення навколишнього середовища. Роль держави у вирішенні екологічних проблем. Споживчі властивості суспільних благ: загальнодоступність, неконкурентність та невиключність. Суспільні блага та і фіктивність. Неспроможність ринкового механізму регулювати ефективність суспільних благ та функції держави.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні, лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Мікроекономіка»:

- на семінарських заняття оцінюється участь в обговоренні, вирішенні ситуаційних завдань та розв'язуванні практичних та ситуаційних задач;
- на семінарському занятті може проводитися письмове опитування у вигляді тестових завдань з однією правильною відповіддю із чотирьох можливих;
- на практичних заняттях студенти розв'язують задачі на основі опрацьованих статистичних даних, складають плани та формують прості економічні моделі;
- проміжний контроль має на меті оцінку результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни. Цей вид контролю проводиться у формі контрольної роботи у вигляді розкриття теоретичного питання, тестових завдань з множинним вибором та розв'язання задач.

Кількість контрольних (тестів) з кожної навчальної дисципліни визначається робочим навчальним планом і залежить від обсягу кредитів за даною дисципліною; кількості годин, відведених на семінарські, практичні, лабораторні заняття; кількості логічно завершених частин дисципліни; форми семестрового контролю.

Поточне оцінювання студента університету з навчальної дисципліни на семінарських заняттях здійснюється за чотирьох бальною шкалою, де «2» - незадовільно; «3» - задовільно; «4» - добре; «5» - відмінно.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних і лабораторних занять проводиться за такими критеріями:

- глибина знань навчального матеріалу з навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння застосовувати теоретичні знання під час розв'язання практичних завдань: при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;
- застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань;
- логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;
- самостійність виконання роботи;
- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- грамотність подачі матеріалу;
- оформлення роботи.

Студенти повинні мати позитивні оцінки не менше, ніж за 40% проведених семінарських, практичних чи лабораторних занять.

Критеріями оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Усі студенти зобов'язані до екзамену(заліку) відпрацювати всі пропущені семінарські, практичні чи лабораторні заняття.

Підсумковий контроль проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС. Питання, що виносяться на екзамен у вигляді тестів охоплюють програму дисципліни і передбачають визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Тривалість екзамену 20 хв, впродовж яких студенти мають дати відповідь на 30 питань: 20 – I рівня; 7 – II і 3 – III.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами тестування, дорівнює або перевищує 60.

Шкала оцінювання знань студентів: національна та ECTS

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100 балів	5 «відмінно»	A
83-89 балів	4 «дуже добре»	B
76-82 балів	4 «добре»	C
68-75 бали	3 «задовільно»	D
60-67 бали	3 «достатньо»	E
35-59 бали	2 «незадовільно»	F
1-34 бали	2 «неприйнятно»	FX

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовуються такі методи навчання, як лекції з елементами бесіди, малювання графіків та моделей, ілюстрація, вирішення проблемних ситуацій, навчальна дискусія, практичні заняття, розв'язання задач, тестування.

Для перевірки рівня засвоєння студентами знань, сформованості вмінь і навичок використовуються такі методи контролю і самоконтролю.

- 1) методи усного контролю (бесіда, розповідь, роз'яснення, усне опитування);
- 2) тестових завдань;
- 3) ситуаційних та аналітичних завдань;
- 4) презентацій і виступів на наукових заходах;
- 5) підсумкового екзамену у тестовій формі.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Відпрацювання незадовільних оцінок, отриманих студентом на навчальному занятті є обов'язковим. Відпрацювання пропущених занять проводиться згідно з графіку прийому відпрацювань затвердженого завідувачем кафедри. Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані до початку сесії. Відпрацювання пропущених лекцій проводиться шляхом надання студентом розширеного конспекту або реферату за темою лекції. Відпрацювання семінарських занять проводиться у формі усної співбесіди з викладачем або написання письмової роботи. Після відпрацювання студентами пропущених занять викладач фіксує результат в журналі прийому відробок та академічному журналі.

Якщо студент бере участь у міжнародній або внутрішній програмі академічної мобільності, отримує індивідуальний навчальний план, який враховує фактичне виконання ним індивідуальних навчальних планів поточного та попередніх навчальних років. Якщо дисципліна не була перезарахована, відпрацювання пропущених занять здійснюється студентом впродовж семестру після повернення із навчання.

Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання.

Якість освітнього процесу забезпечується за допомогою дотримання принципів академічної доброчесності. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту»: академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. В основі академічної доброчесності лежить чесність, довіра, порядність у виконанні своїх обов'язків, справедливість, повага та відповідальність.

Академічна доброчесність покликана боротися із

- плагіатом як актом шахрайства в студентських роботах, наукових статтях та тезах;
- фабрикацією та фальсифікацією результатів наукових досліджень;
- обманом, списуванням,
- використання непередбачених навчальним процесом допоміжних матеріалів та технічних засобів.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження навчального курсу;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, що здобувають загальну середню освіту).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Савченко А.Г. Пухтаєвич Г.О., Тітьонко О.М. Макроекономіка. Підручник. Київ, 1999. 288 с.
2. Базилевич В.Д. Мікроекономіка. Київ, 1997. 765 с
3. Долан Э.Дж., Линдсей Д.Е. Микроэкономика. СПб., 1994. 405 с.
4. Дорнбуш Р., Фішер С. М. Мікроекономіка. Київ, 1996. 814 с.
5. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / за заг. ред.С.Будаговської. Київ, 1998. 518 с.
6. Базилевич В.Д. Мікроекономіка. Підручник. Київ, 2007. 677 с.
7. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник. / за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, 2015. 348 с.
8. Петрушенко Ю.М., Дудкін О.В., Костюченко Н.М. Мікроекономіка. Конспект лекцій. Суми, 2013. 206 с.
9. Наливайко А.П., Азьмук Л.А., Банщиков П.Г. Мікроекономіка. Підручник. / за наук. ред. Наливайка А.П. Київ, 2019. 446 с.

Додаткова:

10. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс:принципы, проблемы и политика. Москва, 1993. 785 с.
11. Долан Э.Дж., Кэмпбелл К.Д., Кэмпбелл Р.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. Ленинград, 1991. 443 с.
12. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. Москва, 1993. 829 с.
13. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Мікроекономіка: Тести, ситуаційні завдання, практикум розв'язання. Навчальний посібник. Київ, 2005. 144 с.
14. Рудий. М.М. Мікроекономіка. Київ, 2017. 360 с.

Інтернет ресурси

1. Селищев А.З. Мікроекономіка URL: <http://www.e-knigka.org.ua/2007/11/27/mikroekonomika.html>.
2. Мікроекономіка (конспект лекцій КНЕУ) URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/629/>
3. М. Гальперин, С.М. Игнатъев, В.И. Моргунов Микроэкономика URL: <http://www.kodges.ru/15573-mikroekonomika.html>